

Спеціалізованій вченій раді Д 26.853.01
ДННУ «Академія фінансового управління»,
Міністерства освіти і науки України, м. Київ

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
МАРГАСОВОЇ Вікторії Геннадіївни
на дисертаційну роботу
на дисертацію **ВОЗНЕНКА Андрія Анатолійовича**
на тему «Державне регулювання стратегічних секторів національної
економіки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок її з науковими програмами.

Державне регулювання економіки має важливе значення для ефективного та сталого розвитку національного господарства. Воно доповнює механізм ринкового регулювання та дозволяє усунути негативний вплив недосконалостей ринку. Завдяки державному регулюванню можливе ефективне функціонування галузей економіки, що є менш конкурентоспроможними та потребують державної підтримки. За таких умов особливого значення набуває визначення основних напрямів державного регулювання, а також найбільш ефективних моделей та методів реалізації цього регулювання.

Крім того, у національному господарстві кожної країни існують сектори, що є визначальними для забезпечення її національної безпеки. Їх розвиток дозволяє державі підтримувати високі темпи економічного зростання, ефективну інфраструктуру та сприяти науково-технічному прогресу в усіх сферах національної економіки. Сучасний стан економіки України зумовлює необхідність поглиблених досліджень у сфері державного регулювання та вибору шляхів підвищення ефективності його інструментів, обґрунтування

вибору стратегічних секторів національної економіки для створення сприятливого економічного середовища.

Світовий досвід державного регулювання свідчить про те, що наразі набувають поширення нові стратегічні програми промислового розвитку, які в розвинутих країнах включають елементи четвертої промислової революції. Ці стратегії передбачають активне державне втручання в діяльність пріоритетних галузей, підтримку промислового зростання в цілому та досягнення сталого розвитку. Слід зазначити, що державне регулювання, яке практикується в багатьох країнах світу з метою підтримки стратегічних секторів економіки та вирішення нагальних суспільних потреб, може мати різний вплив на національне господарство, тому дуже важливо заздалегідь визначити очікувані результати та найбільш ефективні інструменти для їх досягнення.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, регіональним та галузевим науковим програмам і темам, зокрема тематиці наукових досліджень ДННУ «Академія фінансового управління». Наукові результати, висновки та рекомендації були використані під час виконання науково-дослідної роботи «Державна інвестиційна діяльність: бюджетне інвестування та моніторинг» (№ ДР 0115U00948), що виконується на базі Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління», в рамках якої були використані наукові розробки та пропозиції автора щодо застосування важелів державної допомоги по відношенню до суб'єктів підприємницької діяльності.

Дисертаційна робота виконана у контексті Основних напрямів фундаментальних досліджень на 2014–2018 рр. (постанова Президії НАНУ від 20.12.2013 № 179), основних засад реалізації державної стратегії сталого розвитку «Україна–2020» (Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/201).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях.

Наукові положення, що наводяться в дисертації Возненка А.А., обґрунтовані й переконливі, що підтверджується основним змістом дослідження та переліком використаної літератури. В процесі доказової аргументації теоретичних положень, висновків та рекомендацій дисертантом проведено комплексний аналіз і узагальнення фундаментальних положень теорії державного регулювання національної економіки та теорій її стратегічних секторів. Інформаційну базу дослідження склали зібрані й опрацьовані особисто автором офіційні матеріали Державного комітету статистики України, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, укази Президента України, в також матеріали Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, інших міністерств та відомств, міжнародних організацій, звітні дані науково-дослідних центрів і установ, наукові монографії та публікації вітчизняних і зарубіжних авторів.

Методологія дисертаційного дослідження є сучасною й обґрунтованою, що, на наш погляд, стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

У висновках дисертації наведено результати теоретичного узагальнення та запропонованих теоретико-методологічних засад державного регулювання стратегічних секторів національного господарства. Висновки являють собою логічно обґрунтований підсумок проведеного дослідження та повністю відображають основні положення виконаної роботи й перспективні напрями практичного застосування її результатів.

Достовірність і фундаментальність висновків та рекомендацій підтверджується використанням чинних нормативно-правових актів, що регламентують державну економічну та соціальну політику. Основні положення дисертаційного дослідження пройшли серйозну апробацію на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів, опубліковані в наукових фахових виданнях України, використані в діяльності державних установ.

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом та науковими публікаціями Возненка А.А. дозволяє стверджувати, що основні наукові результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлено в опублікованих за темою дисертації 16 наукових працях, загальним обсягом 7,59 друк. арк. (особисто автору належить 6,05 друк. арк.), з яких: 8 статей – у наукових фахових виданнях.

Представлений автореферат дисертації у стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи та не містить інформації, яка не наведена в дисертації.

3. Ступінь новизни наукових результатів, отриманих автором дисертації.

Дисертаційне дослідження характеризується змістовністю і дає підстави стверджувати що найбільш важливими в науковому та практичному значенні є результати роботи, які містять такі елементи наукової новизни:

1. Автор зробив суттєвий внесок у визначення найбільш ефективних інструментів державного регулювання в залежності від економічного стану та рівня розвитку країни. Значним доробком є виокремлення трьох груп визначень поняття «державне регулювання» (с. 25-28 дисертації, с. 5 автореферату), а також виокремлення автором основних напрямів впливу державного регулювання, що дозволяють визначити найефективніші інструменти для впливу на конкретні показники (с. 36-38 дисертації, с. 8 автореферату).

2. Здобутком автора є порівняльний аналіз підходів до визначення стратегічних секторів економіки (с. 47-50 дисертації, с. 6-7 автореферату), що дозволило визначити декілька основних критеріїв, за якими галузі економіки відносяться до стратегічних, серед яких вплив на економічний розвиток, забезпечення національної безпеки, надання суспільних благ, тісний взаємозв'язок з іншими галузями та їх значущість для розбудови інноваційної економіки (с. 57-60 дисертації).

3. Автором проведено подальший аналіз і оцінку впливу інструментів державного регулювання на розвиток стратегічних секторів національної економіки (с. 75-76 дисертації), причому перевагою запропонованого підходу є використання системи інструментів державного регулювання для стратегічних секторів національної економіки (с. 77-79 дисертації). Також цікавим є

авторський аналіз основних етапів створення системи державного регулювання космічної галузі як стратегічної (с. 86-87 дисертації, с. 7 автореферату).

4. В роботі системно проаналізовано методологічний підхід до системи індикаторів оцінки впливу державного фінансування на конкурентоспроможність космічної галузі за рахунок запровадження механізму оцінювання виконання та фінансування державної програми на всіх стадіях її реалізації, який має враховувати особливості функціонування фінансової системи держави протягом усього бюджетного періоду (с. 127-131 дисертації, с. 8 автореферату).

5. Позитивної оцінки заслуговує проведена авторська оцінка методичних підходів до аналізу впливу бюджетних інструментів на динаміку показників регіонального розвитку шляхом запровадження економіко-математичної моделі розрахунку очікуваних витрат на створення зразків нової ракетно-космічної техніки з використанням методів теорії графів і нечітких множин (с. 177-191).

6. Науковий і практичний інтерес являють запропоновані теоретичні підходи до формування механізмів державного регулювання стратегічних секторів для побудови інноваційної економіки, які, на відміну від існуючих концепцій, передбачають досягнення сталого розвитку, забезпечення національної безпеки та захист геополітичних інтересів країни (с. 203-204 дисертації, с. 11 автореферату); та визначено основні інструменти державного регулювання, що найефективніше слугуватимуть розвитку інноваційної складової національного господарства, зокрема, державне фінансування, ліцензування, податкові пільги, державне кредитування, створення фіскального простору (с. 204-206 дисертації).

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Вагоме практичне значення має розроблення автором концептуальних засад механізму оцінювання ефективності державного регулювання в Україні. Розроблені в процесі наукового дослідження рекомендації щодо вдосконалення Методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013-2017 роки, а саме підхід для визначення показників ефективності

державних цільових науково-технічних програм, було впроваджено в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 63-04/46692-07 від 26.10.2018). Розроблені в процесі наукового дослідження рекомендації щодо вдосконалення Методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013-2017 роки, а саме підхід для визначення показників ефективності державних цільових науково-технічних програм, було впроваджено в діяльність Державного космічного агентства України (довідка № 6627/10-К2/18 від 26.12.2018). Представлені в дисертаційній роботі аналітичні матеріали визнані Комітетом Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва актуальними та такими, що мають практичну цінність. Окремі результати наукового дослідження були впроваджені в поточній діяльності та можуть бути використані Комітетом Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва (довідка № 04-30/28-166/80840 від 23.04.2019).

Науково-практичні висновки і рекомендації наукових досліджень, зокрема, методологічні засади бюджетної політики щодо активізації процесів інвестування і нагромадження капіталу, розробки критеріїв та пріоритетів державної інвестиційної політики, викладені у дисертації, використані відділом фінансово-економічного прогнозування ДНУ «Академія фінансового управління» при підготовці аналітичних матеріалів.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота за структурою, змістом, обсягом та оформленням відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до написання кандидатських дисертацій. Об'єкт, предмет і мета дослідження визначені повно. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 279 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 29 рисунків. Список використаної літератури – 319 джерел.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи актуальність проведеного дослідження, наукову новизну й обґрунтованість отриманих результатів, їх практичну значущість, слід зазначити, що деякі положення мають дискусійний характер.

1. Не отримали достатнього розвитку теоретико-методологічні положення щодо основних підходів державного регулювання національного господарства. Дана проблематика, на нашу думку, потребує детальнішого аналізу в контексті вирішення поставлених дисертантом завдань.

2. У пункті 1.3. дослідження (с. 87-90 дисертації) автором було проведено ґрунтовний аналіз державного регулювання космічної галузі, що є стратегічною в багатьох країнах світу, для провідних космічних держав. Водночас доцільно було б більш детально проаналізувати державне регулювання космічної галузі для країн, які лише починають створювати цю галузь, зокрема, для країн з різним рівнем економічного розвитку.

3. Позитивне враження справляє запропонований автором аналіз нової політики державного регулювання стратегічних галузей, яка називається «Індустрія 4.0» і спрямована на прискорений розвиток високотехнологічних галузей. Проте отримані результати не були достатньо обґрунтовані в контексті існуючого стану розвитку стратегічних галузей в Україні та не розглянуті з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

4. Доцільним було б зосередження уваги не тільки оцінці абсолютних та відносних показників ефективності державного фінансування космічних програм, що є дещо обмеженим, але й на оцінці показників ефективності порівняно з іншими стратегічними галузями. Логічним продовженням викладеного стало би чіткіше окреслення місця космічної галузі серед інших стратегічних галузей України, а також висвітлення зв'язків між цими галузями.

5. Автором ретельно досліджено оцінювання фінансування космічних програм в різних країнах світу порівняно з Україною. Зокрема, на рис. 3.4. (с. 169 дисертації) наведено обсяги фінансування в абсолютному виразі. На наш погляд, варто було б також проаналізувати аналіз відносних показників фінансування космічної галузі, наприклад, обсягів фінансування як відсотка ВВП, загальних видатків бюджету тощо.

6. Ґрунтовному аналізу піддано оцінку ефективності державної допомоги космічній галузі, розподіл фінансування та визначення ефективних методів

оцінювання економічної доцільності проектів у цій галузі, проте, недостатньо розкрито можливі механізми залучення додаткового фінансування для подальшого розвитку галузі.

Однак, загалом, висловлені дискусійні положення не впливають на практичну цінність одержаних результатів і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Возненка А.А. є завершеною, самостійно виконаною, науковою працею. На підставі проведених досліджень отримано результати, які є суттєвим авторським внеском у вирішення наукової проблеми, що проявляється в розвитку відомих і розробленні нових теоретико-методологічних підходів до концептуальних засад механізму оцінювання ефективності державного регулювання в Україні.

У роботі виконано вимоги, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, обґрунтовано актуальність обраної теми, запропоновані висновки та пропозиції є достовірними, мають практичну цінність та містять наукову новизну. Автореферат є ідентичним за змістом дисертації та відображає її наукові результати.

Основні положення дисертації доповідались на науково-практичних конференціях, опубліковані в наукових фахових виданнях з тематики дисертаційного дослідження. Наведені у відгуку критичні зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну високу оцінку дисертації.

Вважаємо, що дисертація та автореферат у цілому відповідають вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами і доповненнями), а її автор, Возненко Андрій Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
Проректор з наукової роботи
Чернігівський національний
технологічний університет

М. Маргасова
МАРГАСОВА В.Г.